

FULLA ARTÍSTICA

D'ALT EMPORDÀ

DESEMBRE DE 1918

NUMERO XII

MIQUEL ANGEL BUONARROTTI

!La primera pedra!

Demà, en el clot obert en la terra que cobrejà els fonaments de la Presó, caurà la primera pedra de la Biblioteca Popular.

Demà la democràcia catalana tornarà a conquerir a Figueres altre dels seus drets: el dret a la cultura. Pobre i ric, obrer i patró, dintre la nau de l'edifici, no hi trobaran altre privilegi que el del seu propi saber i valer.

Aquesta pedra que com una sembrada caurà damunt el sòl de Figueres, vindrà a eixugar la dolor que tantes i tantes ànimes sofriren en aquell lloc.

L'obra de l'Estat en aquesta terra ha sigut la de posar a dalt: un Presiri; abaix, en el pla, allà on la terra saonada per la mà de l'home dona abundós el nostre pa: una Presó.

Ahir, quan la Ciutat, obligada per l'Estat, alçava la Presó, la portava a fora de la ciutat; avui, quan amorosament tracta d'alçar una Biblioteca, és en el cor mateix de Figueres que la vol.

La Presó és l'obra d'un Estat que ens regateja la Sobirania; la Biblioteca és l'obra de la Catalunya sobirana que comença.

I perquè avui és un dia de joia, nosaltres hem volgut retre-hi el nostre homenatge, consagrant aquesta «Fulla» extraordinària a la memòria sempre eterna d'aquell Miquel Angel que amb el seu art va immortalitzar també la seva pàtria, Florència.

Que quan fruiti la sembrada d'aquesta primera pedra ella sigui per immortalitzar el nostre art i la nostra terra.

No pregunteu qui són els homes que demà comencen la Biblioteca; però si algú vol saber-ho, nosaltres els direm: Són els homes que fan les ciutats noves.

I per a començar-la, la primera pedra és una Biblioteca.

Tomba del Papa Juli II — 1545

GLOSARI

MIQUEL ANGEL

Dels tres Germans Crucials, Shakespeare representa el punt difícil d'equilibri entre la força i l'harmonia. Miquel Angel ja és més fort que no pas harmoniós. Beethoven, més desigual encara: Beethoven esdevé, més d'una volta, inferior a ell mateix.

Per això Miquel Angel no té l'alegria de Shakespeare. Encara creació impetuosa, però no ja creació sana. La abundor en Shakespeare segueix la línia de la preferència; l'abundor de Miquel Angel (que és la Sixtina) és tota a contra-cor; és una fecunditat no electiva, sinó forçada pel destí.

Shakespeare és prolífic com un patriarca d'Orient, entre les seves triades espeses. Miquel Angel, com un taur de sement, sota el bastó

del ramader de la vacada.

(Miquel Angel, sementer tràgic en vacada de Jehová.)
XENIUS

MIQUEL ANGEL

Amo, sobre totes les grans figures històriques, aquells homes en qui s'ajunten les cultures adverses de l'humanitat. A cavall sobre les centúries, són síntesis viventes de l'espècie, i per a formar llur immortalitat se necessita la substància de cent generacions mortals. Tots ells, com Euforion, són fills de l'amor del Filòsof i de la Bellesa, mixtes de curiositat inassaciable i de fruïment diví.

Hi hagué en el món una ciutat, Alexandria, on per primera vegada va produir-se aqueixa espirotosa flor estranya. Però va ésser aleshores la ciutat mateixa el producte idealment doble de aqueix consorci. El món oriental va juntar-s'hi al món clàssic; dues cultures s'hi varen confondre; la puresa de l'hel·lenisme, arquetípica d'humanitat, ésser fecundada per les visions teosòfiques d'uns pobles soanesos o la tortura de les més violentes possessions; i els savis d'Orient, educats en l'hièratisme, atemperaren amb una suavitat desconeguda la vella inquietud profètica. Més envant encara, aqueixa ciutat escullida va reflectir sobre occident l'esperit hel·lènic sota una nova i exòtica forma, a través els musulmans.

I com aqueixa ciutat, altres n'hi ha qui han estat gresols de fortes trasmutacions o cràters d'erupcions tumultuoses, produïdes per la barreja d'elements contraris: tal Constantinoble; tal Venècia.

L'Alighiere va ésser el primer formidable exemplar d'aqueixes connixions. En el seu poema rebullen totes les modalitats predecessores: el simbolisme, el món pagànic, la visió de Joan, l'Escolàstica...

Sols tres homes posteriors s'han remuntat a aqueixes altures: Miquel Angel, Shakespeare, Goethe. Però Miquel Angel, el gran creador de formes, la virilitat espiritual més forta que jamai haja existit, és una víctima de la seva pròpia ins-

piració.—No l'imagineu en els seus dies de Sant Pere i de la Sixtina, forçat a consagrar a una obra per a la qual devia sentir-se inepte per excés de vida, le seva fecunditat patriarcal? Jo no'l veig, com a Dante, amb una ànima doble de pagà i de cristià, prompta als deliquis de la *Vita Nuova* i del *Paradiso* lo mateix que al brutal polimorfisme de l'*Inferno*. Jo el veig com un profeta mosaic qui fos vengut, tardanament, a donar formes humanes a les visions bíbliques, rompent la prohibició de Jehová. I el veig també com un clàssic qui alterés amb l'ufania immoderada de la seva inspiració la serena i divina *sofrosinia*. La obra desbordava sobre l'autor, i la carn de les formes imaginades s'apoderava de l'artista en una suprema temptació qui era casi un incest. Miquel Angel era un barbre posseït per una Musa fugitiva, qui desfalia en els seus braços de ciclop, com una Desdèmona. Allà, en la nadiua Florència, Fra Girolamo clamava la seva indignació mosaic, i Fra Bartolomeo llençava els pinzells. L'ànima del Buonarrotti s'estremia... Erà que trepidava dins ell una vaga herència profeta, una reminiscència d'haver escoltat altre temps a Isaïes... I en el sostre romà de la Sixtina les nuses femenils somreïen com a Dalíes; la figura del Crist, en el fons, se dreçava com un Apol·lon barbàric; mentres, en l'inflor decadentista d'aquella Roma, les pintures clàssiques, en metamorfosis insospitades, mostraven una Leda digna d'ésser oferta als Papes neronians i a les truculències de l'Aretí, o unes parques filant sense misteri i havent rebut a canvi de la perduda immortalitat humana, forma visible de l'immortalitat del seu creador.

GABRIEL ALCMAR.

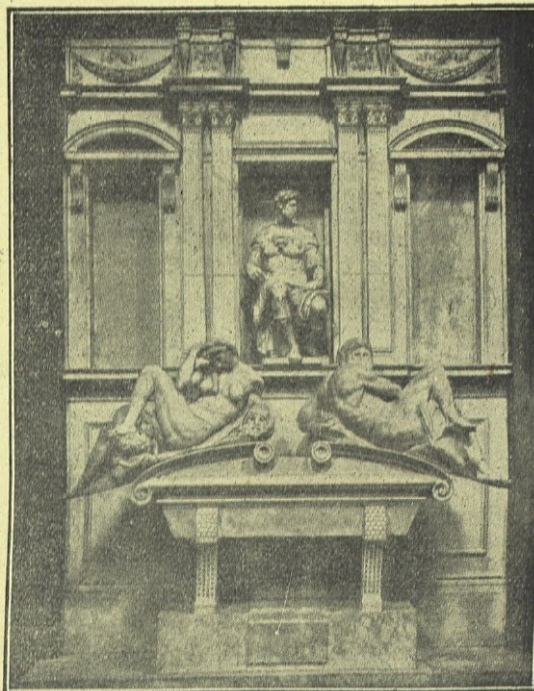
Paraules de Miquel Angel sobre el Dant

Jamai es dirà d'ell tot lo que és precis dir. El seu geni brillà amb violent resplendor als ulls febles dels mortals; i és més fàcil vituperar contra el poble que l'ompli d'injúries que exaltar-se dignament en l'honor de lloar tal poeta.

Descendí per a instruir-nos en el regne del pecat, i d'allí, prenent el vol fins a Deu, pujà cap a les portes del cel, que s'obriren davant d'aquell a qui la pàtria havia tancat les seves.

Poble ingràt! Al xifrar la seva misèria xifrares la teva; també provares que al millor dels homes se li reserven els majors mals.

Jamai hi hagué exili més injust que el seu, ni jamai en la terra home més gran.

Tomba de Julià de Médicis

Miquel Angel Buonarrotti
1475-1564

En la capella Sixtina

Records — 1902.

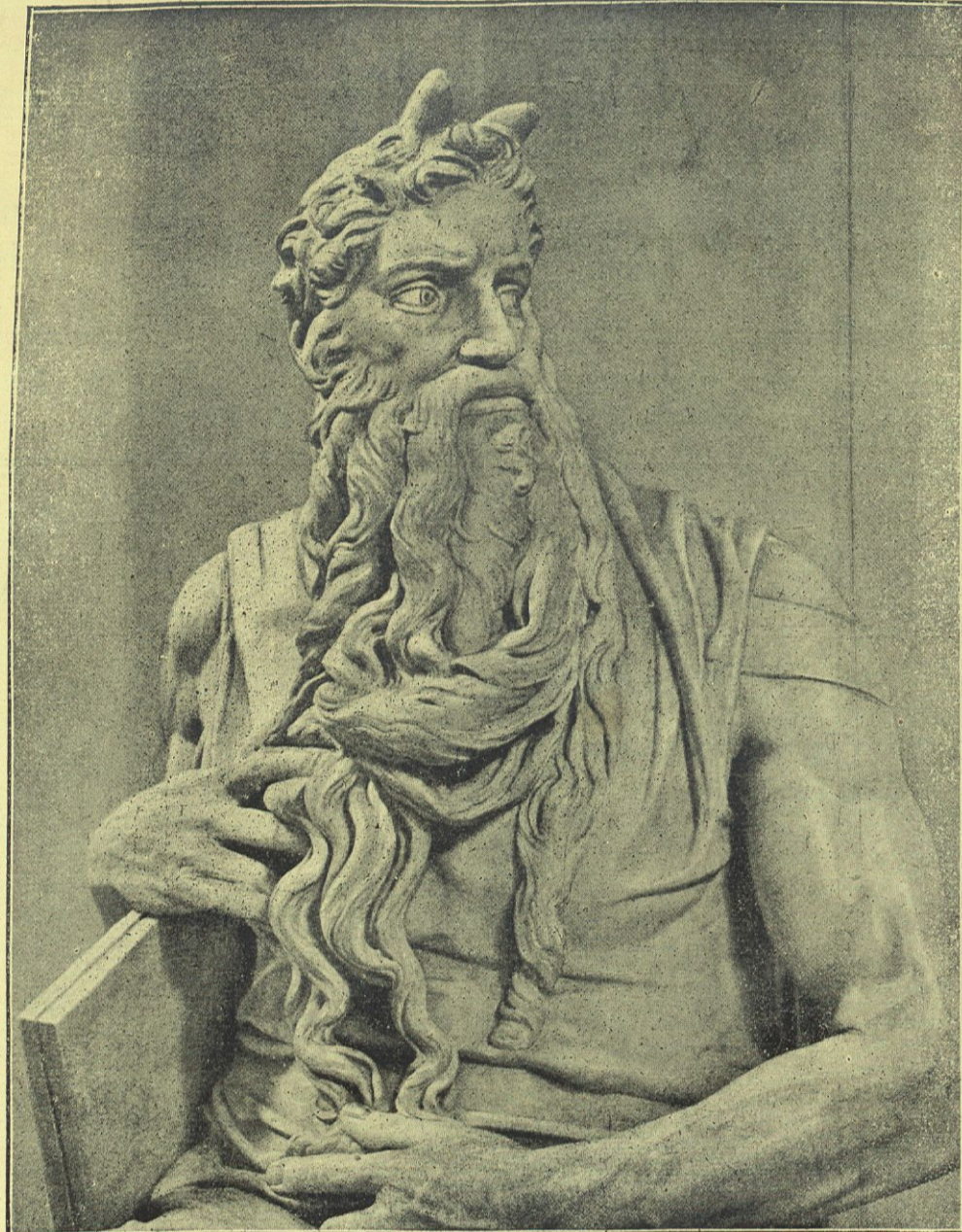
Mala entrada ha sigut la meua en la famosa capella decorada per mà del genial artista Miquel Angel Buonarrotti. He sigut un impertinent involuntari per a una angleseta, i ho he sentit verament. La damisel·la romania sentada en l'extrem d'un banc de sis cames, col·locat gairebé en el centre de la nau, mirant, cota la rossa testa, en un mirall la pintura reflexada de la volta; i jo, que volia contemplar també la mateixa, m'he assegut en l'altre extrem i, fent el banc de palanca, he fet perdre l'equilibri a l'embadalida nena qui m'ha mirat rencuniosa i s'ha allunyat.

Serà degut a aquest encontre o al mal estat de la pintura que, de moment, lo que venia a admirar no m'ha impresionat com esperava? Per que fora amarga desil·lusió que, així com les sumptuoses basíliques i renomats temples romans no m'han inspirat la devoció de les catedrals de ma terra, l'obra cabdal que enriqueix i dona nom aurilat de glòria artística a la capella dels cónclaves i altres solemnitats religioses, em deixés fred i dejú d'entusiasme.

Però (i perdoni el llegidor la sinceritat) ben tost, oblidant la coixera del banc i contemplant la historiada volta, ens convençem com tothom, de que la creació de l'immortal florentí és portentosa i ben digna de la fama mundial.

Amb grandiositat pròpia d'un geni sens parió, hi representa tot lo culminant de l'Antic Testament. Allí, una munió de profetes, patriarques, sibil·les, genis i jovincels en varietat infinita de poses i actituds, proven els profunds coneixements anatòmics i la inagotable fantasia del mestre.

Heu vist escena més ben sentida i expressada que la del plafó on s'hi representa la creació del primer home? Mireu; Adam, recostat, obre els ulls a la vida, mentre l'Etern Creador emportat per un grup d'Àngels s'allunya amb el braç estirat i l'índex encara casi en contacte amb el de la mà esquerra del primer home que acaba de modelar a sa imatge i semblança, com infiltrant en aquell cor que tot just comença a glatir, tot l'amor que ha de perdurar i perpetuar l'humanitat, i que més fort que la mort, ha de ligar-nos dolçament a tots fins més enllà de la tomba. Adam que té enfront seu tota la Bellesa en el grau més sublimat, resta ignar contemplatiu, i així devia concebir-lo l'artista, car aquell home que era capaç de comprendre i sentir, obria els ulls i veia, no com el que es desperta i retorna a la vida gaudint amb l'esplendor de la llum el cant de les aus i la flaira de les flors, coses que coneix i anhela. El nostre primer pare, en l'instant precís que Deu li dona la vida, no ha format un sol judici, car sentits i

Moïses (Detall) 1513-1516

facultats anímiques estan en el començament; per això aquell home, en aquell punt *alfa* de l'existència de la humanitat, no adora.

Si Miquel Angel, escultor, que fou obligat a pintar aquesta volta i aquest Judici, hagués posseït la tècnica pictòrica no superada de l'aragonès Goya, qui deixà les deliciosos i harmoniosos decoracions murals de la petita capella de Sant Antoni de la Florida, quina no fóra la perfecció d'aquestes colossals creacions?

Mes, no seguirem per tals camins d'infantil crítica, i mirarem i admirarem per a no oblidar jamai la visió d'una obra gegant, filla d'un artista immortal com la mateixa Roma, que és l'estot d'aitals joiells.

S. ESCAPA AMORÓS

de pedra una gamma immensa d'idees i visions. El «Moïses», digna representació del conductor d'homes, tot fortaleza; la «Leda i el cigne», desbordant de gràcia i voluptuositat; «El sepulcre dels Médicis», obra madura del geni; el «David» formós, la vigorosa «Batalla de Centaures» i totes ses produccions són una manifestació palesa de que la pedra obeeix la seva voluntat. Dintre aquesta fauna Miquelangelesca hi hatega l'ànima d'aquest meravellós artista, el més fort del Renaixement.

CARLES COSTA.

Cartes de Miquel Angel

A Jordi Vasari

Maig 1555

Per violència intervenc en les obres de S. Pere; a elles m'he dedicat durant vint anys, no solament sense beneficis, sinó amb gran perjudici. Ara que el negoci va bé i que es disposa de diner per als artistes i els obrers i en el moment aquest que faig amb activitat la cúpula, no puc abandonar l'obra; si ho deixés, tota aquesta obra quedaria compromesa. Davant del món me presentaria avergonyit i sobre la meua ànima pesaria el més negre pecat.

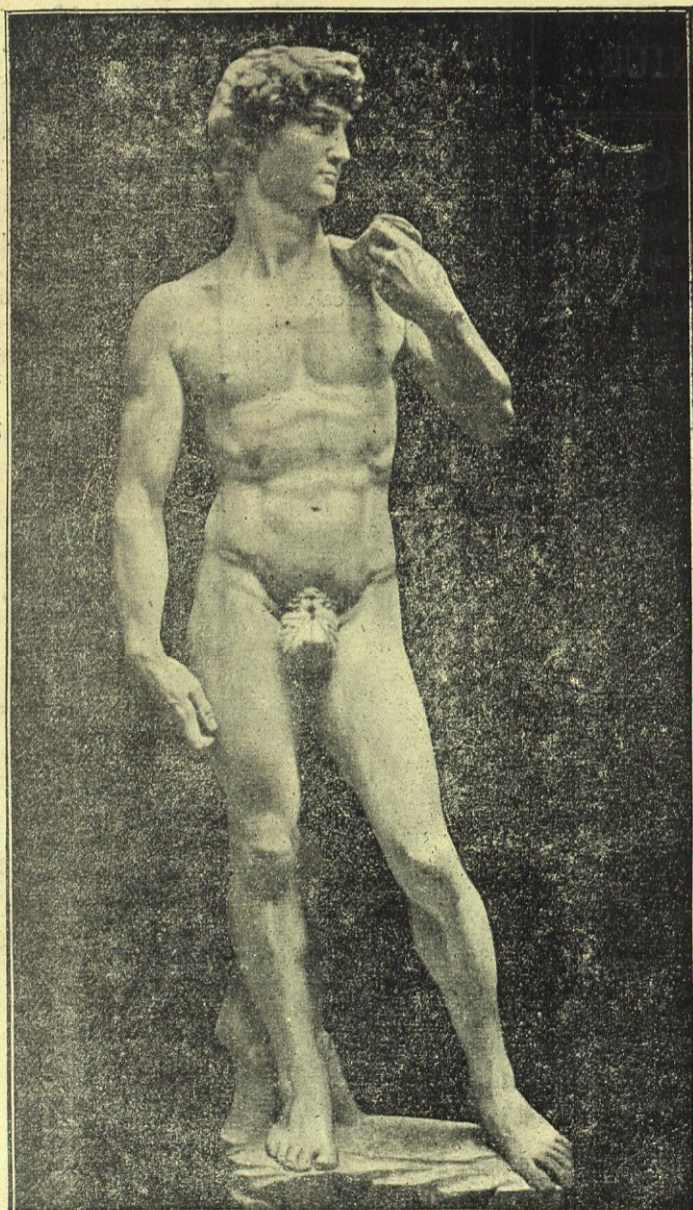
Així, doncs, apreciat Jordi, us demano la gràcia d'expressar al duc el meu agraïment per les brillants proposicions que per la vostra mediació me fa, i que em concedeixi el permís per a continuar aquí la meua obra, de tal faisó, que pugui sortir amb honor, profit i sense pecat.

A Benvenuto Cellini

Roma 1552

Us he considerat, fa molt temps, com el millor plater que jamai hagi existit; avui us estimo com escultor igualment notable. Dec anunciar-vos que el senyor Brudo Altoviti m'ha portat a ensenyar un retrat seu fet en bronze, i m'ha manifestat que aquest retrat estava fet per vos.

He experimentat veritable alegria, però confesso el meu viu sentiment de que aquesta obra sigui exposada en un dia tan desfavorable. Si estigués més convenientment il·luminada, es veuria desseguida el formós treball que vos hi heu fet.

David — 1501-1503

MICHEL ANGELO BUONARROTTI

Poques figures dintre la Història de les arts tenen la grandesa de la del Buonarrotti. Es un cas extraordinari de dinamisme espiritual. Es un d'aquells homes arquetipus en els que sembla que la natura ve a donar-nos la mostra de la seva fortaleza i excelsitud per a fer-nos estimar en ells, com sers representatius de les seleccions humanes, la nostra raça. No hi ha res que faci estimar la col·lectivitat i que enlairi la convivència entre els homes com l'obra que deixen aquesta mena d'immortals que escampen per la terra clarors divines. L'estela de bellesa amb que fixen son pas per la terra, per la seva grandesa, sols pot comparar-se a la dels artistes extraordinaris de la saviesa i de la bondat. Tots aquests formen el llevat d'humanisme que, a través del temps, purifica i perfecciona els homes. Ells són els que plasmen les essències de la intel·ligència i de la sensibilitat, interpretant bellament ço que la col·lectivitat porta en son sí i no sap exterioritzar-ho o bé ho manifesta d'una manera imprecisa. Són els fixadors dels somnis de bellesa immortal.

La característica de Miquel Angel és la voluntat i la força. Ningú ha sentit amb més intensitat la figura humana ni l'ha reproduïda amb més plena exaltació muscular. Quan ja havia deixat el segell de son geni en la capella Sixtina del Vaticà i en la Basílica de Sant Pere de Roma, quedant consagrat com a pintor i arquitecte, ell, modestament, no més se titulava pintor florentí. Gran en tot, fins en el sofrir, sols se sentia fort fent d'escultor. I en aquesta art ha deixat unes creacions que han donat vida a la pedra. Es per això que deia l'artista que un gran escultor pot circumscriure qualsevol idea dintre un bloc de pedra. Efectivament; ell ha fet viure en son món

Llorenç de Médicis — 1521-1522

Records d'una visita a la Sixtina

PENSEU en la frisança amb què l'enamorat va per primera vegada a casa de l'amada i trobareu la justa expressió de l'estat del meu esperit quan m'encaminava cap a la porta de Bonzo que es troba a l'extrem de la columnata— a la dreta—de la *Piazza de San Pietro* de Roma. En el vestíbul, un destacament de suïssos pontificis, abillats amb llur pintoresc i ric uniforme imaginat per Miquel Angel, ens encaminà vers l'Scala Regia, obra de Bernin, i armats dels *Permessos gratuits per visitare etc., etc.*, arribem a la Scala Regia que és el vestíbul de la nostra terra promesa. Un cop d'ull als frescs de Vasari, Salviati i Zuccari i per una porta estreta i diminuta assolim la meca del nostre romiatge artístic.

Ben poques coses hi ha que ens hagin corporès tan intensament com la contemplació de les pintures de la Capella Sixtina amb les quals l'heroic Miquel Angel Buonarrotti segellà el seu pas per la terra.

La seva vida de dolor i sofriment, d'eterna lluita amb si mateix, amb els homes i amb les coses; la seva ànima, ànima d'un deu caigut, tota entera sotslevada per un esforç irresistible vers un món desproporcionat del nostre, sempre en ple treball i en plena tempesta, incapaça d'assolir i de sotmetre's, que s'empleà solitariament a crear per a la humanitat uns colossos tan desenfrenats, tan forts i tan dolorosament sublimes com el seu insaciable desig de perfecció... tot això i molt més, ens mostraren aquelles pintures de tons simples i quelcom borrosos, sense esclats de color que ens distreguin del dibuix i de la expressió del pensament.

Aquella obra colossal que consagrà el geni del Buonarrotti, executada contra la seva voluntat, amb desconeixement de lo que era la pintura al fresc i imposada pel Sant Pare Juli II, obeint a les instigacions dels enemics de Miquel Angel que ansiaven veure'l fracassar en aquella empresa tan diferent de les aptituds que havia demostrat fins llavors, és de les obres impossible de descriure i fer-ne sentir tota la força dolorosa que porta en la seva essència.

No és possible estudiar una sola obra de Miquel Angel aïlladament de la vida de l'artista; estan tan íntimament lligades entre elles, que difícil apar concretar on acaben una i altra, perquè vida seva hi ha en quiscuna de les seves obres i obra artística és ja la seva vida.

Els homes massa agitats de continuades emocions es callen per no servir d'espectacle i es reconcentren mancats d'espai per a desplegar-se. Així era Miquel Angel sensible amb excés, tímid, solitari, continuament temerós i indignat alhora, es trobava violentat en les accions més insignificants de la vida social. Amb els anys, l'amor a la soletat li augmentà de tal manera que ja al cim de la glòria es feia servir per un sol criat, passant-se setmanes enteres en les bastides, sol, en continuada conversa amb ell mateix.

Era un veritable anormal; el seu art, la seva dignitat, la seva frugalitat digne complement de sa vida casta, els seus amors austers i platònics, tot era d'un etern inactual. Els seus sentiments i la seva vida, el feien incompatible; era massa fort i alt, per lo que el voltava.

I aquest home que no es deixava influir la seva vida per l'ambient, deixava que la seva obra es vivifiqués de l'estat social. Ell, el feble, adorava la força en les belleses dels muscles.

Sembla que fou Bramante que al veure Miquel Angel retornar a l'amistat del Papa Juli II treballà per a què s'encarregués al gran florentí la tasca de decorar al fresc la volta de la Sixtina; per a l'escultor que no coneixia la tècnica del fresc, era una dura prova. I la prova era tan més perillosa per a Miquel Angel, quan en aquella mateixa època el seu rival Rafael començava a pintar les Stanze del Vaticà amb una sort incomparable. Feu tots els possibles per a no acceptar tal honor, i arribà fins a proposar Rafael en son lloc, dient que aquell no era pas el seu art i que no en podria pas sortir victoriós. Però el Sant Pare s'obstinà i degué acceptar l'encàrrec.

El treball gegantí començà el 10 de Maig de 1508. Temps heroics i foscos, els més terribles i més sublimes d'aquella seva vida! Es aquell el Miquel Angel llegendari, l'heroic de la Sixtina, aquell geni la imatge del qual deu restar gravada en la memòria de la humanitat.

Sofrí terriblement; les seves lletres són testimoni del més apassionat desencoratjament que no podia satisfer-se amb les seves divines concepcions. «Em trobo en el més gran abatiment d'esperit; fa un any que no he vist al Papa, no li demano res, perquè la meua obra no avança lo suficient per a merèixer-ne una remuneració. Això depèn de la dificultat del treball que no és propi de la meua professió. Perdo el temps sense cap resultat. Deu m'ajudi!»

Capella Sixtina —Una de les quatre figures que simbolitzen la humanitat 1508-1512

Encara no terminava de pintar el *Diluvi* que l'obra començà a florir-se; no es distingien les figures. Es negà a continuar. El Papa no admeté cap excusa. I degué reempendre la tasca.

Explotat pels seus, assetjat pels gemecs seguits del seu pare, explotat pels seus germans que el saquejaven a tothora, sense sentir-ne grat de la seva prodigalitat, anava treballant el nostre heroi. Dins d'una atmòsfera d'ingratitude i d'enveja, entre una família indigna i uns enemics incansables que l'espiaven, comptant amb el fracàs, anava Miquel Angel fent l'obra grandiosa de la Sixtina. Però a costa de quins esforços desesperats! Poc se'n mancà de què no ho abandonés tot, i fugís de Roma novament, com ja havia fet quan desistí Juli II de fer-li construir el seu sepulcre. Moltes voltes arribà a desitjar-se la mort.

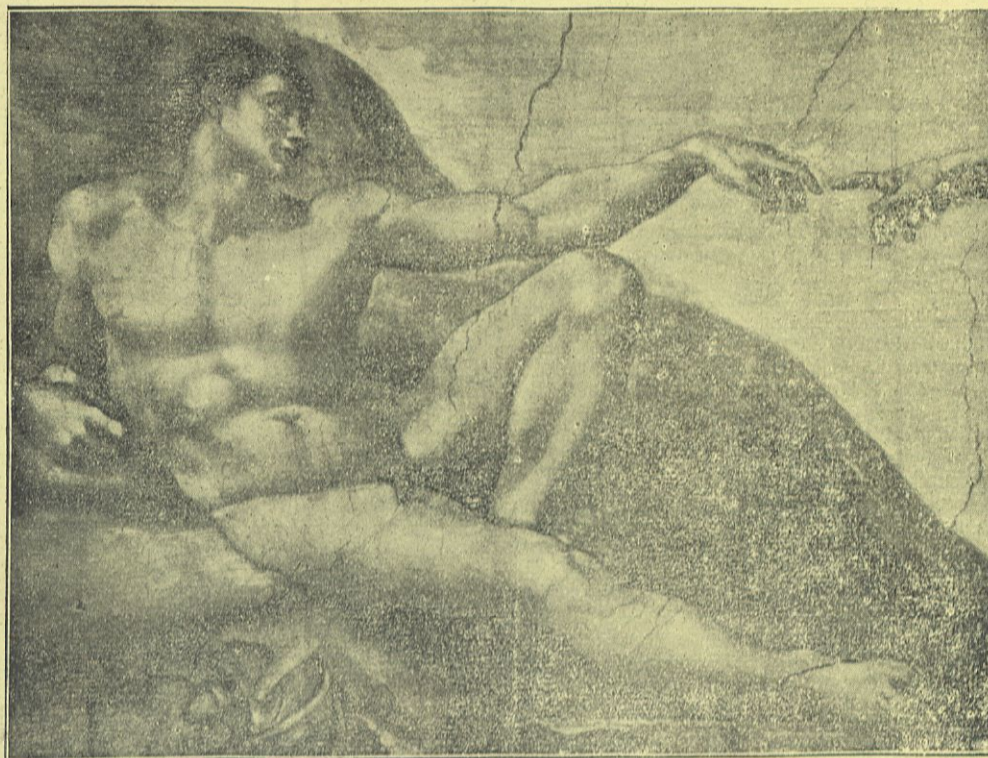
El Papa s'enfadava de la lentitud i de l'obstinació en amagar-li el seu treball. Llurs caràcters orgullosos ben sovint esclataven com núvols de tempesta. «Un jorn,—diu Condivi,—Juli II li demanà quan acabaria la Capella, i Miquel Angel li respongué, segons la seva habitud: «Quan podré.» El Papa, furios, li donà una bastonada, repetint a l'ensems: Quan podré! Quan podré! Miquel Angel s'enfugí a casa seva i feu els pre-

paratius per a deixar Roma. Però Juli II li envià un delegat que li portà 500 ducats, l'apaivegà tant com pogué i excusà el Sant Pare. Miquel Angel acceptà les excuses.

Però a l'endemà tornaven a començar. El Sant Pare acabà un jorn per dir-li furios: «Es que desitges que et faci baixar a la força de la teva bastida?» Miquel Angel degué cedir; fou treta la bastida i descoberta l'obra, en la diada de Totsants de 1512.

Bella diada per a inaugurar aquella obra terrible, plena de l'esperit de Deu que crea i mata.

Ni l'antiguitat ni el Renaixement ofereixen coses semblants ni que s'acostin a la magnificència de la Sixtina. L'Art antic coneix sols de la pintura decorativa el procediment d'aprofitar els espais arquitecturals deixats per les cornises i les motlures, col·locant-hi figures individuals o escenes de gènere. Els florentins s'accontenten pintant figures planant damunt dels núvols, però Miquel Angel no vol un triomf fàcil fent ús de aquells recursos; ell cerca i recerca a cada instant nous problemes, per a fruir resolguent-los. I posseït d'aquella febre creadora que el fa prescindir de regles i tradicions, converteix el plafó de la Sixtina que mideix quaranta metres de llarg

Capella Sixtina — La creació de l'home — (Detall) 1508-1512

per tretze d'ample, en la imatge més bella de l'Apocalipsis i de la Humanitat.

Escenes dels gènesis, Profetes, Sibils, precursors de Crist, desnudos; els cossos apilotats, barrejats uns amb altres, els braços apuntalats, les espinades convulsionades; el coç humà, enterament expressiu, en el qual, esquelet, muscles, actituds i proporcions commouen a la vegada, expressant l'obcecació, la superbia, l'audàcia, l'aspror de la passió continguda o de la voluntat heroica. L'energia moral traspua en tots els detalls físics i d'una sola visió ens en sentim tots commoguts.

Però lo que sobrepassa a tot, són els vint *ignudi*, joves assentats sobre les cornises, veritables escultures pintades que donen idea d'un món superior i inconegut. Tots són heroics adolescents del temps d'Aquiles, també fins de raça, però més ardents i d'una energia més aspra. Allà es troben els grans desnudos, les superbes distencions dels muscles. Hom no s'imaginava que l'ossamenta humana plegada o estirada pogués ferir l'esperit per una tal diversitat d'emocions. Les cuixes s'apoiem, els pits respiren, tot el revestiment de la carn està test i tremola, i el tronc es plega damunt les anques, l'espatlla marcada de muscles va a arregar impetuosament el braç. Hom sent que van a remenar-se i accionar i hom voldria guardar-los davant seu, servant la mateixa actitud.

La Natura no ha produït mai cosa semblant; és així que ella devia haver-nos fet. Aquí trobaria els tipus de perfecció. Una ànima d'artista porta en ella tot un món, i el de Miquel Angel és aquí tot enter.

I pensar que és l'obra d'un sol home en sols quatre anys!

Quins anys aquells anys! Cal estudiar Miquel Angel en aquest període de la seva vida per a comprendre de lo que és capaç l'home legendari, l'heroic de la Sixtina, l'artista que ens produeix el goig més immens: la contemplació de la sublim bellesa a costa del seu sofriment. Vida de tortura i de dolor com un etern infanar!

PUIG PUJADAS.

Miquel Angel i la seva vida

MIQUEL ANGEL va nèixer el 6 de Març de 1475 a Capresa de la diòcesi de Arezzo. Deuria haver nascut a Florència mateix: el breçol de tota la seva família, i la ciutat on ell hauria volgut viure tota la vida.

El seu pare, fou *Leonard de Buonarrotti Simoni*, el que era allavors potestat de Chisi i de Capresa. El pare de Miquel Angel posseïa propietats a Settignano, país on abunden les pedres i naturalment habitat per picapedrers i escultors. Criava a Miquel Angel la dona d'un de aquest picapedrers, nomenat *scarpellini*. A aquesta circumstància Miquel Angel atribuïa la seva preferència per l'escultura. Un dia ell deia a *Jordi Vasari*: «Si quelcom d'estimable tinc en el meu esperit, apreciat Jordi, ho dec a la qualitat de l'aire del vostre país d'Arezzo, com també dec a la llet que he mamat les maces i els cisells de què em serveixo per a esculpir les meves figures.»

Quan tingué edat d'anar a l'escola, *Ludovic* l'envià a casa de *Francesco da Urbino*, que prompte va advertir que Miquel Angel tenia una vocació irresistible pel dibuix.

En aquesta escola Miquel Angel entaulà fonda amistat amb un dels seus companys dit *Granacci*, que el proveïa dels models per copiar. *Granacci* freqüentava el taller d'un pintor cèlebre en aquell temps, que es deia *Dominico Chirlandajo*. Un dia va portar Miquel Angel a casa del seu mestre, qui amb gran amabilitat va preguntar a Miquel Angel si tenia algun dibuix per a ensenyar-li.

—«Si! heu's-aquí alguna coseta, — contestà Miquel Angel amb gran timidesa i treient de la seva butxaca un gravat de *Martí Schongaller* que havia il·luminat, li ho mostrà.

Chirlandajo, sorprès de l'originalitat atractiva del dibuix i dels colors, posant la mà sobre la espatlla de Miquel Angel va dir-li:—T'admeto en ma casa. Estic segur que prompte seràs un gran artista.

Al dia següent, *Dominico Chirlandajo* es presentà a casa del pare de Miquel Angel dient-li:—Vinc per a demanar-vos un favor.

—Un favor!... Quin?

—Oh! no vinc per a demanar-vos ni consell, ni diners, ni apoi.

—Allavors, què?

—Vinc senzillament per a demanar-vos el vostre fill per a fer d'ell un artista.

—El meu fill!... Un artista!... Això, veritablement, no; no ho espero!

—He vist d'ell, replicà *Chirlandajo*, un dibuix que m'és suficient per a provar que tenim aquí un artista.

—Sou boig!... Mai he comprès que el meu fill fos un geni en cap concepte.

—Es inútil A pesar vostre un dia o altre el vostre fill escoltarà la veu del destí. Si teniu confiança amb mi, deixeu-lo venir al meu taller.

—Bé! Bé! I això m'ha de costar alguna cosa?

—Res absolutament. Li recompensaré pels serveis que pot fer-me.—

I als catorze anys Miquel Angel entrà en el taller del pintor *Chirlandajo*. Tants foren els seus progressos que el pintor a tothom qui visitava el seu taller presentava Miquel Angel dient: «Aquest jove sap ara més que jo.»

Llorenç el Magnífic, de la família dels Médi-

cis, gran protector de les arts i els artistes, va exornar el seu jardí amb una col·lecció d'estàtues i fragments antics, confiant la col·lecció a un escultor nomenat *Bertoldo* que havia sigut deixeble de *Donatello*. *Llorenç de Médicis*, veient que l'escultura italiana no estava a la mateixa esplendor que la pintura, fundà en els seus jardins de S. Marc una escola d'escultors i pregà a *Chirlandajo* que li enviés deixebles dels més hàbils; aquest envià *Francesc Granacci* i *Miquel Angel*. Es en els Jardins de S. Marc on es comença a formar l'artista florentí. Allí tingué ocasió d'admirar la bellesa de les obres antigues, sense que abatissin el seu cor. Sentia allavors, — quan solament tenia catorze anys, — la voluntat de crear, i la bellesa de l'art eren ja tan notables en ell que l'impulsaven cap a la creació d'una nova escultura. No havia passat *Miquel Angel* a l'entrar en els Jardins dels Médicis de demostrar els seus fermes coneixements per a la pintura, i preocupat amb la idea de provar l'escultura que era ja la seva vocació, prengué un tros de marbre i començà el cap d'un faune. *Llorenç de Médicis*, passejant pels jardins, trobà el jove escultor tan entregat al seu treball, que ni s'adonà de què l'estaven contemplant; i tocant-lo per l'espatlla li digué:

— Amic meu, permeteu-me que us faci una observació.
— Quina? — respon *Miquel Angel*.
— Oh! jo no soc escultor. Però hi ha en el cap del vostre vell faune... Perquè és un vell faune, no és veritat?
— Si, és un vell... I bé què trobeu d'estrany en aquest cap?

— Heu volgut representar un faune rient?
— Si, sí! I després?
— Després?... Heu vist molts vells amb el dentat complet? El vostre té una boca massa generosament proveïda.
— A fe meua, que teniu raó... Qui sou, doncs?
— Poc us importa amb tal que la meua crítica sigui justa. Adeu, fill meu!

L'observació de *Llorenç de Médicis* era tan justa que *Miquel Angel*, agafant el cisell, d'un cop feu saltar dues dents al seu vell faune.

El dia següent corre desseguida al jardí per veure la seva obra, i aquesta havia desaparegut, i per ordre del Médicis transportada al palau i des d'aquell dia *Llorenç de Médicis* fou un dels seus protectors. En aquest temps executà *El Combat dels Centaures* i *la Verge de l'escala*.

En l'any 1492, mort *Llorenç de Médicis*, el succeïx el seu fill *Pere de Médicis* que no heretà del pare més que els defectes i que no sentia pel gran escultor la veneració que aquell li professava. Un matí d'hivern, que la neu queia abundantment, cridà a *Miquel Angel* i li ordenà:

— Mestre, és precis que em construïx desseguida una figura de gegant tan alta que sobresurti per sobre les aspidreres del meu palau.
— De quin material?
— De quin material!... En el pati trobaràs quanta neu sigui necessària.

— Bé! Ja que em doneu un salari, és just que me'l guanyi.— Sortí *Miquel Angel* amb el cap humiliat per la grossera fantasia del príncep i amb el propòsit d'abandonar els Jardins de S. Marc.

Durant la seva estada en el Palau dels Médicis, *Miquel Angel* va conèixer el prior de l'hospital del Sant Esperit, qui per a l'església li encarregà un Crist. Com sigui que l'escultor expressés el desig d'estudiar l'anatomia sobre els cadàvers, el prior li proporcionà una cel·la del convent, propera a l'hospital. Allí estudià l'anatomia, el mecanisme del cos humà, les seves proporcions i el joc dels seus múscles. Es en l'hospital del Sant Esperit on pot dir-se que s'acabà de formar *Miquel Angel*; fou allí el punt de sortida d'aquest dibuix incomparable que havia de constituir el seu geni, i que havia d'ésser l'instrument de sa vàlua i tal vegada de son estil.

De Florència, que es revolta contra *Pere de Médicis*, surt en 1494 per anar a Bolònia i d'allí a Venècia, retornant més tard altra volta a Bolònia. Al cap d'un any torna a Florència i allí modela *Amor adormit* que fou venut per un marxant com una obra antiga per dos cents ducats al cardenal Sant Jordi.

Enterat el Cardenal de l'engany, en lloc de molestar-se, envià a cercar *Miquel Angel*, qui arribà a Roma el 25 de Juny de 1496. Més tard el cardenal Sant Denis li encarregà la famosa *Pietat* que representa el cos de Crist sobre els genolls de la Verge. Aquesta fou la única obra que *Miquel Angel* firmà, i heu's-aquí perquè la firmà. Està, encara avui la *Pietat* en l'església de Sant Pere de Roma; entrant-hi un dia el florentí, veié un gran nombre d'estrangers que amb admiració contemplaven la seva obra; eren lombards i un d'ells demanà el nom de l'autor, a lo que un altre va respondre: «Es el nostre *Gobbo de Milan*.» *Miquel Angel* no digué res, i a la nit, proveït d'una llàntia i un cisell, gravà sobre la cintura de la Verge: *Michael Angelus Bonarotus Floren...*

I arribem als anys 1501 i 1503 en els que *Miquel Angel* ens presenta ja una de les seves obres mestres que reproduïm en la plana segona. Ens referim al *David*. Divuit mesos invertí en la realització en marbre d'aquesta genial i colossal figura. *Miquel Angel* volgué donar vida a aquell *David* que lluità contra el gegant *Goliath*, sorprenent-lo en el moment en què en son mandró va a llençar la pedra. Tot, dintre del dinamisme de la figura, té una valor d'un equilibri extraordinari. La mirada ferma i resolta contra el colós que s'apropa; la mà esquerra aguantant el cuir del mandró damunt l'espatlla; l'admirable mà dretà, amb tota la tensió de l'ànima, esperant el moment de fer rodar el mandró per a tirar la pedra; el peu esquerre, lleugerament endavant per a mantenir l'equilibri del cos en el moment; tot és d'un realisme i una escrupulositat anatómica admirable. Aquesta colossal figura fou col·locada fins l'any 1873 enfront de la Senyoria, i avui es troba a l'Acadèmia de Belles Arts de Florència.

A la primavera de l'any 1505, els magistrats de Florència encarregaren a *Leonard* i a *Miquel Angel* que decoressin cada una una part de la Sala del Consell en el Palau Vell. *Leonard de Vinci* començà la *Batalla d'Anghiari*; *Miquel Angel*, la *Batalla de Cascina*. Florència es divideix en dos bàndols; però el *Vinci*, ja cansat per la seva salut delicada, abandonà prompte son treball; *Miquel Angel*, ple de salut i ambició, pinta els soldats florentins banyant-se en el riu Arno sorpresos per l'enemic.

«Mentre existeixi aquest quadre—diu Benvenuto Cellini en les seves *Memòries*—serà l'escola del món». Aquestes dues obres del *Vinci* i del

florentí han desaparegut. *Miquel Angel* d'ara endavant farà del seu art l'expressió de la seva pròpia ànima i una nova estètica brollarà de les seves mans; però no una estètica d'escola, sinó la traducció plàstica de la vida, amb les seves dolors, les seves lluites i les seves alegries.

A l'any 1505 tornà *Miquel Angel* a Roma, per iniciar-hi un dels períodes més gloriosos del seu art. Era allavors Papa el cardenal della Rovere amb el nom de Juli II, qui encarregà a l'escultor l'obra de la seva sepultura, i una estàtua de bronze per a Bolònia.

Però on el geni de *Miquel Angel* es manifesta en tota la seva potència és en les pintures de la Capella Sixtina. L'escultor florentí no havia revelat encara el seu geni en la pintura, i els seus enemics, davant dels quals hi anava *Bramant*, arquitecte del papa i amic de Rafael, tramaren el complot i aconsellaren al Papa Juli II que encarregués a *Miquel Angel* la decoració de la capella amb l'esperança de què l'artista fracassaria.

Al mateix temps que li fou encarregada la decoració de la Sixtina, li fou també la tomba dels Médicis a Florència que una vegada començada abandonà per a pintar la capella. En l'any 1519 tornà a Florència per a reprendre la tomba dels Médicis. Les tombes són dues: la de *Julia de Médicis*, que reproduïm en la primera plana, i la de *Llorenç de Médicis*. Les dues són d'ídèntica composició arquitectural; són un exemple de senzillesa i grandesa; formen una urna sepulcral on descansen i es reclinen dos colossos, dues figures magnífiques i sobre les quals dominen soberanament les figures dels morts en admirables actituds: *Julia* amb aire de comandament i les dues figures simbòliques *la nit* i *el dia*; *Llorenç*, absorbt en profunda meditació, amb semblant de saviesa se l'ha dit *el Pensieroso*—i que reproduïm en la segona plana—i les dues figures simbòliques *L'Aurora* i *El Crepuscle*. Les tombes dels Médicis són en relació a l'escultura, lo que la Capella Sixtina és en relació a la pintura de *Miquel Angel*.

la forma que el reproduïm en la primera plana. Durà, doncs, aprop de 40 anys. Per a aquesta tomba *Miquel Angel* executà les admirables escultures conegudes pels dos *Esclaus* i el *Moïses* el detall del qual reproduïm en la segona plana. El *Moïses* és de les escultures de més força de *Miquel Angel*, i ha servit de model a generacions enteres d'escultors. Contemplant aquesta admirable escultura un s'imagina veure el retrat fidel de l'ànima d'aquell *Moïses* que conduïa el poble a la Terra de promissió.

Mort el Papa Juli II, el seu successor és un *Medias* amb el nom de Lleó X qui li encarregà acabar la façana de l'església de Sant Llorenç, construïda per Brunelleschi, façana que com altres obres del genial escultor no va arribar a acabar-se. A partir d'aquest moment, el més culminant de la vida de *Miquel Angel* i que representa l'obra madura del gran artista, sembla decaure el seu esperit; augmenten els encàrrecs que se li fan i no pot atendre tantes obres. Mort el seu únic amor, la *Victòria Colona*, vídua del *Marquès de Pescara* i a tots aquests mals que s'havien d'ajuntar a la malenconia natural del seu caràcter, s'hi han d'afegir les dolors patriòtiques de veure com el partit republicà de Florència llençava els Médicis del poder i de veure com aquests d'acord amb els enemics de la ciutat, es llençaven contra ella.

Lleó X mort el 1 de Desembre de 1521, un any després del pintor Rafael; el succeïx l'auster *Adrià VI* que en quant a pintura no coneixia més que *Van Eyck* i *Albert Durer* i si fou bon amic dels savis, no es va preocupar de la seva glòria, ni de la vida dels artistes.

En 1523 pujà al pontificat Climent VII: un nou Médicis, cosí de Lleó X. La guerra aniquilava Itàlia. *Francesc I* reclamava Nàpols, i *Carles V* el Milanès. El condestable de Borbó arribà fins els murs de Roma, i Climent VII fugí disfregat de mercader i és agafat pels exercits imperials; durant el seu captiveri el poble de Florència llença del govern els Médicis.

Climent VII s'alià amb *Carles V* per a retornar el govern als seus i coronar-los a Bolònia i preparà la conquesta de Florència.

Presoner Climent VII, impacients els republicans del jou despòtic dels Médicis, decidiren governar-se ells. Però calia preparar-se pel cas d'un retorn ofensiu dels tirans. *Miquel Angel* fou nomenat el 6 d'Abril de 1529 pels seus compatriotes comissari general de les fortificacions. Feu construir desseguida una cintura de forts en la muntanya de S. Miriat que domina Florència i els seus voltants. Més tard, per una deliberació de la República del 28 Juliol 1529, se l'envià a Ferrara per a què estudiés les fortificacions de aquesta ciutat i l'artilleria que empleava.

Durant el setge de Florència, *Miquel Angel* no es mou de la República: passa sis mesos en el mont S. Miriat, dirigint l'artilleria contra l'enemic. Preveient la traïció del general Malatesta, la denuncia, pel qual motiu se l'acusa de defallir davant l'enemic. Contrariat *Miquel Angel*, surt secretament cap a Venècia: Florència el declara en rebelió—lo que no havia sigut més que un excés de zel. Per fi, oblidant uns i altres, *Miquel Angel* tornà a Florència el dia 23 Novembre 1529 jugant-se la seva vida. El setge continuava, el florentí reprèn el comandament de la ciutat, però la traïció de Malatesta, tal com havia previst el gran artista, acaba amb el setge el dia 12 d'Agost de 1530. Vint mil persones donaren la vida per la defensa de Florència. Els vencedors castigaren durament la ciutat. Fou donada l'ordre d'arrestar *Miquel Angel* i enrunar sa casa; aquest es va amagar en el campanar de Sant Nicolau—oltre—Asno, d'on no en sortí fins que el Papa Climent VII el perdonà i li encarregà els treballs de la sacristia de Sant Llorenç. Mentre prenia part en la defensa de Florència acabà l'obra: *Leda abraçant Júpiter format en cigne*. Més tard pintà per a *Bartomeu Bettini* «*Venus acariciada per l'amor*»; i la «*Pietat*» i la «*Col·locació al sepulcre*».

Al 25 setembre 1534 mort Climent VII, *Miquel Angel* va a Roma on pensava acabar la tomba de Juli II, però el nou Papa, *Pau III* de la família Farnesi, li encarregà la pintura de la gran paret del fons de la Capella Sixtina. Si en les voltes *Miquel Angel* pintà els orígens de la humanitat, en la paret del fons va creure que devia pintar-hi l'últim acte de la tragèdia humana, «*El juí final*». La composició és digna de la de les voltes de la Sixtina. En el centre, el Salvador aixeca la seva mà per a jutjar els pecadors que es veuen caure en llargues files dantesques; figures colossals que imploren gràcia pel gest de la divina majestat. Abaix una barca plena d'ànimes condemnades. Al costat de Crist, la Verge en actitud suplicant; ella és la única que pot servir d'intercessora amb el Jove Senyor de la terra i del cel als enormes titans que li dirigeixen la mirada com implorant sa protecció. En la part alta, grups d'àngels porten els atributs de la Passió. Per a pintar el «*Juí final*» *Miquel Angel* estigué vuit anys, acabant-lo la vigília de Nadal de 1541. L'obra de la Sixtina ha sigut nomenada «*l'escola del món*». A ella van a parar tots els artistes. Es el més gran i etern homenatge a l'immortal pintor florentí.

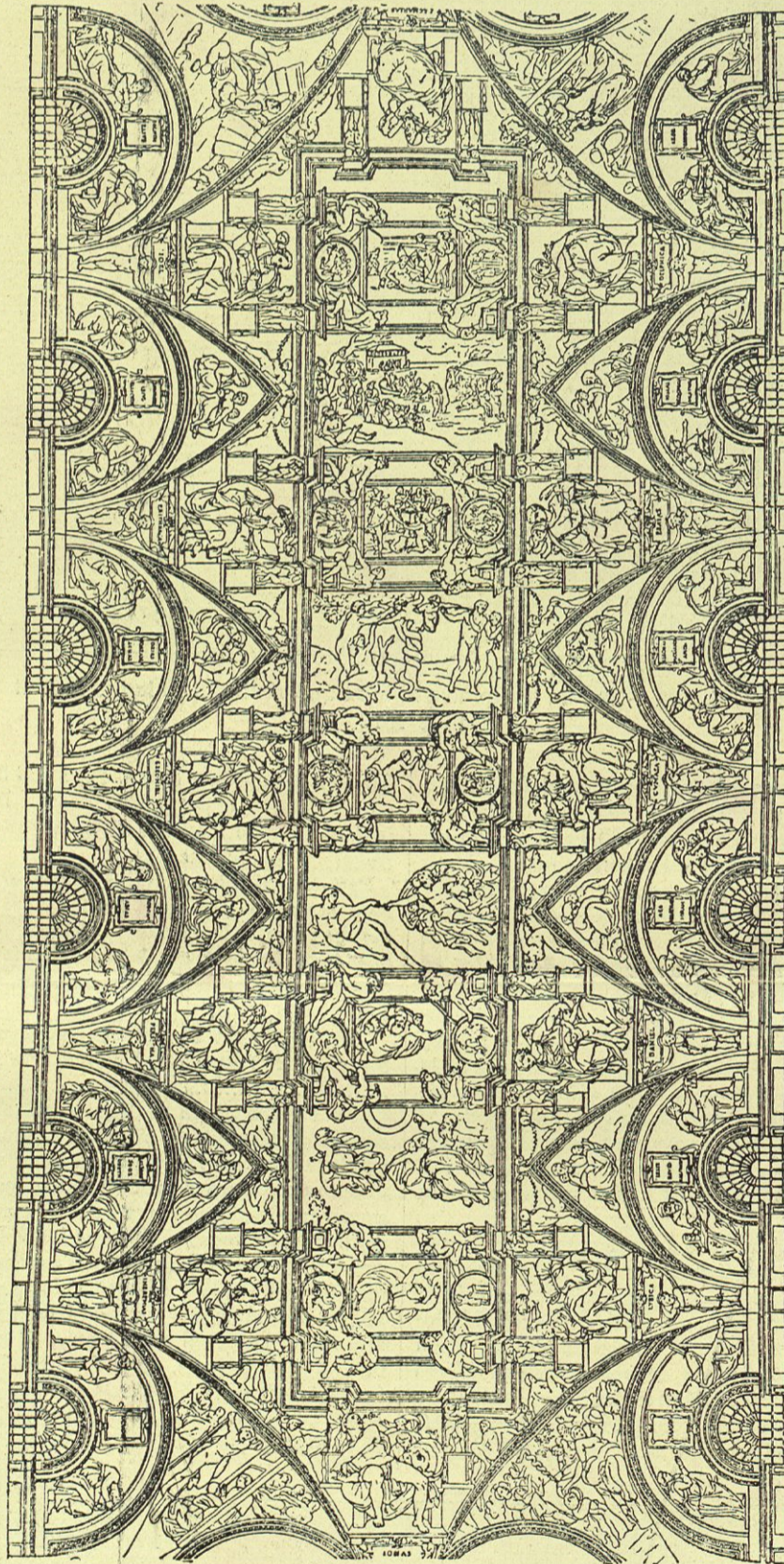
Després d'aquesta obra pintà els frescs de la capella Paulina *La conversió de Sant Pau* i *La Crucifixió de S. Pere*, últimes pintures que executà i que responen als anys 1542 a 1550.

A l'any 1547, després d'altra titànica lluita contra els seus enemics, *Miquel Angel* se'n presenta en un nou aspecte: el d'arquitecte. Mort Antoni de Sangallo que dirigia la Basílica de S. Pere, projectada per *Bramante* s'encarregà la terminació a *Miquel Angel*, que modificà el projecte, sobre tot la cúpula central que fou creació seva i en la qual demostrà el mateix art que havia demostrat en la pintura i escultura. Executà també la *Plaça del Capitoli*; la *Porta Pia*; *Santa Maria dels Ocells*, i altres.

Als 89 anys, i en el mes de Febrer de 1564, moria a Roma *Miquel Angel Buonarroti*, escultor, pintor, enginyer, arquitecte i poeta. Ell, florentí de cos i ànima, volgué que les seves despulles fossin enterrades a Florència on segons expressió d'ell mateix «desitjava restar mort, ja que no havia pogut restar-hi viu.»

Miquel Angel és un far lluminós en mig de l'art, del temps i de la història. La seva obra durarà lo que la vida dels homes.

R. GIRALT CASADESÚS

Conjunt de la decoració de les voltes de la Capella Sixtina — Roma

Miquel Angel, davant d'aquella prova que estava fora del seu art familiar, refusà l'oferta, i proposà el pintor Rafael que sabia era agradable al Papa i a *Bramant*; Però el Papa ordena a *Miquel Angel* l'execució i el florentí obee. Poc coneixedor de la pintura al fresc, començà la seva obra i amb ella el seu fracàs; apenes pintava un tros de volta, la pintura es tacava i la figura perdia tota valor. «Ja havia advertit a Vostra Santedat—diu al Papa—que la pintura no era el meu art. Tot quant he fet és inútil; si no em creieu, encarregueu a algú que vingui a veure-ho».

Però *Miquel Angel*, estudià provà i resolgué els defectes. Allí, en el reculliment religiós de les seves soledat, un món palpitant d'emocions sorgia de la seva ànima, un món que el manantial prodigiós del seu saber projectava sobre les parets i que les respaldors del seu pinzell animaven amb vida immortal.

Les escenes són totes de la Sagrada Escripura. El gravat que acompanya aquesta plana farà comprendre al llegidor la colossal obra de *Miquel Angel* i el detall d'aquestes pintures. «La creació de l'home» i la figura del grup «representant l'humanitat» són prova prou palesa del geni de l'escultor i pintor florentí. El 31 d'Octubre de 1512 s'acabà l'obra i el dia de Tots-Sants del mateix any fou la Capella oberta al públic. Pocs mesos després moria el Papa Juli II.

Contemplant aquests preciosos marbres, el poeta Joan Baptista Strozzi escrivia uns versos que la història ens ha conservat:

«La nit que tu veus entregada en un tan dolç somni fou esculpida per un *Angel*, i perquè ella dorm, ella té vida. Desperta-la si no ho creus, ella parlarà». *Miquel Angel* va respondre amb aquests versos dignes de la seva gran ànima:

«Més dolç dormir, i més encara ésser marbre,—mentre el mal i la vergonya dura.—El no veure-hi, no sentir és la meua ventura;—no em despertis, no; parla molt baix.»

Juli II tenia el somni de construir una tomba que superés en magnificència i grandària les més cèlebres de l'Antiguitat i el Renaixement i encarregà a *Miquel Angel* el projecte del seu sepulcre, que tenia que ésser el turment de tota la vida del gran escultor, la tragèdia del sepulcro com diu el Condivi. El sepulcre tenia que construir-se en una de les capelles de Sant Pere, la Basílica dels Papes. Fet el projecte, fou tan grandiosos que Juli II l'abandonà per insinuació de l'arquitecte *Bramant*. Mort el papa, en son testament Juli II encarregà al cardenal *Leonard Grasi de la Rovere* de seguir l'empresa, i en 6 de Març de 1513, *Miquel Angel* executà un nou projecte que consistia en un monument adossat al mur de la Capella. Així anaren realitzant-se nous projectes, fins que en l'any 1545 quedà en